

Retten.

Om EU-direktivet vedrørende virksomheders *due diligence* for bæredygtighed og danske virksomheder

 NOAH

Retten.

Om EU-direktivet vedrørende virksomheders due diligence for bæredygtighed og danske virksomheder

Af NOAH Økonomisk Retfærdighed: Anna Weinø Lidsmoes & Sarah Strunge Albertsen

Forside og layout: Anna Weinø Lidsmoes & Sarah Strunge Albertsen

Forsidefoto: Canva

Fotos: Justicia Ambiental!, Canva, R. Bociaga

Tegninger: Friends of the Earth Europe

Trykt af: Eksskolen på 100 procent genbrugspapir

1. udgave, januar, 2023

1. oplag: 220 eksemplarer

ISBN 978-87-93536-96-8 (trykt udgave)

ISBN 978-87-93536-97-5 (digital udgave, pdf)

Udgivet af NOAHs forlag, januar 2023 i trykt form og som internetpublikation

Udgivelsen er støttet af Wellspring Foundation, CISU - Civilsamfund i Udvikling og Kultur Ministeriet

Publikationen må gerne citeres – med kildeangivelse. Publikationen bør citeres på følgende måde: NOAH 2023. Retten. Om EU-direktivet vedrørende virksomheders due diligence for bæredygtighed og danske virksomheder

Kopiering fra denne publikation må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen

Forfatterne kan kontaktes via NOAHs Sekretariat

Den trykte publikation kan fås hos NOAHs sekretariat

Miljøbevægelsen NOAH Friends of the Earth Denmark

Sekretariatet

Nørrebrogade 39

2200 København N

Telefon: 35 36 12 12

Giro: 5 56 00 39

E-mail: noah@noah.dk

Hjemmeside: www.noah.dk

Facebook: www.facebook.com/miljoeretfaerdighed

Twitter: [@noah.dk](https://twitter.com/noah.dk)

Publikationen kan downloades gratis i pdf-format fra NOAHs hjemmeside

Publikationens internetadresse: www.noah.dk/materialer/retten

Printed and published in Denmark 2023



Indhold

Introduktion	1
EU-direktivet	3
Cases	5
Case: PFA Pension	6
Case: Danske solceller	10
Case: Bestseller	14
Case: Mærsk	15
Anbefalinger	17

Introduktion

Hvad har Mærsk, Bestseller og PFA Pension til fælles?

Ud over at være danske virksomheder, er de alle tre en del af et globalt system bygget på uansvarlig virksomhedsdrift.

Virksomheder har et ansvar for deres aktiviteter rundt om i verden. De har et ansvar for, at de mennesker, der står på fabrikkerne, og dem, der graver i minerne, arbejder under forhold, hvor løn, trivsel og sundhed er første prioritet.

Samtidig har virksomheder også en forpligtigelse til at overholde retningslinjer om klima og miljø. Desværre er der mange virksomheder, der ikke løfter den opgave, på trods af de mange retningslinjer og internationale aftaler som findes. Tag for eksempel Parisaftalen og menneskerettighedskonventionen, der skal sikre både mennesker og planetens velbefindende.

Alt for mange virksomheder udnytter, at der i store dele af verden ikke bliver ført tilsyn med menneskerettigheder og miljøstandarder.

Samtidig er store virksomheder beskyttet af internationale investeringsaftaler, der sikrer, at virksomhederne ikke skal gå på kompromis med noget i deres jagt på at tjene flere penge.

I EU arbejdes der for at skabe mere solide retningslinjer med et nyt direktiv, der skal sikre, at virksomhederne lever op til krav om bæredygtighed for mennesker og planeten. Det kaldes *EU-direktivet vedrørende virksomheders due diligence for bæredygtighed* og kommer i forlængelse af, at flere medlemsstater i EU har vedtaget national lovgivning på området.

I denne udgivelse uddyber vi, hvorfor det er afgørende, at der bliver fastsat international lov, der kan holde virksomheder ansvarlige for alle aktiviteter i deres forsynings- og værdikæder. I publikationen tager vi udgangspunkt i fire danske virksomheder, der alle har overtrådt menneskerettigheder og miljøstandarder gennem deres aktiviteter. Eksemplerne er valgt for at illustrere, at vi også i Danmark er nødt til at bakke op om de internationale processer, der allerede er i gang.



Et af mange eksempler på, hvordan virksomhedsaktiviteter krænker menneskerettigheder og skader miljøet findes i Cabo Delgado-provinsen i det nordlige Mozambique. En konflikt udbrød blandt befolkningen, da flere energiselskaber begyndte at planlægge at udvinde gas i området. Konflikten har drevet omkring 700.000 mennesker på flugt.

Læs mere om sagen på side seks .

Foto: Justicia Ambiental!

EU-direktivet

I september 2020 tog EU initiativ til at udvikle et nyt direktiv. En lov, der understøtter, at virksomheder skal indarbejde bæredygtighedsprincipper i deres forretninger og virksomhedsaktiviteter. Det er blevet til forslaget *EU-direktivet vedrørende virksomheders due diligence for bæredygtighed*. Forslaget vil sikre, at virksomheder i EU tager de nødvendige forholdsregler for at undgå, at virksomhederne medvirker til miljødelæggelser og overgreb på menneskerettighederne.

Efter at flere medlemslande har vedtaget deres egne nationale lovgivninger om due diligence, ville EU blandt andet undgå en skævvridning af konkurrenceevnen, og direktivet blev oprettet.



Due Diligence

Due diligence-begrebet dækker over den nødvendige analyse, der skal foretages af forskellige forhold forud for en investering og forretningsgang. I denne sammenhæng betyder det, at en virksomhed skal foretage konsekvensanalyser for menneskerettigheder og miljø i deres forretninger og værdikæder.

Det tætteste, vi kommer på dansk det er 'rettidig omhu.' Et begreb, der henviser til, at virksomheder udviser omhu i forbindelse med deres drift, så de ikke udsættes for uforudsete konsekvenser. Begrebet henviser dog ikke nødvendigvis til arbejdstagerrettigheder eller miljøskadelige aktiviteter.

Direktivets hovedformål er beskrevet som følgende:

EU-lovgivningen om virksomheders due diligence vil fremme respekten for menneskerettigheder og miljøbeskyttelse, skabe lige vilkår for virksomheder i Unionen og undgå fragmentering som følge af, at medlemsstaterne handler på egen hånd. Den vil også omfatte virksomheder fra tredjelande, der opererer på EU-markedet, baseret på et lignende omsætningskriterium [1].

Altså en samlet lov om menneskerettigheder og miljøbeskyttelse for virksomheder, der er en del af EU's marked. Det er et skridt i den rigtige retning, for på trods af mange forsøg med frivillige retningslinjer angående virksomheders aktiviteter og menneskerettigheder, sker der stadig utallige brud på disse.

I 2022 udkom så et nyt forslag til direktivets udformning, et forslag, der på ingen måde levede op til civilsamfundets forventninger om, hvad direktivet skal omfavne for at leve op til formålet.



Direktivets formål:

- 1: Forbedre praksis for virksomhedsledelse for bedre at integrere risikostyrings- og afbødningsprocesser for menneskerettigheds- og miljørisici og -indvirkninger, herunder dem, der stammer fra værdikæder, i virksomhedsstrategier.
- 2: Undgå fragmentering af due diligence-kravene i det indre marked og skabe retssikkerhed for virksomheder og interessenter med hensyn til forventet adfærd og ansvar.
- 3: Øge virksomhedernes ansvar for negative indvirkninger og sikre sammenhæng for virksomhederne med hensyn til forpligtelser i henhold til eksisterende og foreslåede EU-initiativer om ansvarlig forretningsgik.
- 4: Forbedre adgangen til retsmidler for dem, der er berørt af negative indvirkninger på menneskerettighederne og miljøet som følge af virksomhedernes adfærd.
- 5: Da dette direktiv er et horisontalt instrument, der fokuserer på forretningsprocesser, og som også finder anvendelse på værdikæden, vil det supplere andre gældende eller foreslåede foranstaltninger, som direkte tager fat på visse specifikke bæredygtighedsudfordringer eller finder anvendelse i visse specifikke sektorer, hovedsagelig inden for Unionen.

Der er stor forskel på direktivet fra 2020 og det, der blev præsenteret i 2022. Det, der i første omgang så ud til at blive et direktiv, som prioriterede mennesker og miljø er med tiden blevet en lovgivning fyldt med smuthuller [2].

For det første forholder direktivet sig ikke til Paris-aftalen, men det bør gøre det juridisk bindende for virksomheder at overholde klimaaftaler.

For det andet giver den virksomheder muligheden for at springe en retfærdig konsultationsproces over, og dermed har befolkninger ikke mulighed for at takke nej til projekter, der skal forløbe i deres lokalområder.

For det tredje vil direktivet kun omfatte en procent af EU's virksomheder, da virksomheder skal være af en bestemt størrelse for at blive dækket af lovgivningen. Samtidig er finanssektoren er helt udeladt.

For en uddybelse af smuthullerne se vores anbefalinger s. 17.

Udvandingen af direktivet skyldes blandt andet påvirkning fra den europæiske erhvervslobby, der har gjort, hvad den kunne for at udvande direktivet. Dansk Industri (DI) er en af de organisationer, der har haft særligt meget indflydelse på direktivet, som det ser ud anno 2022. En rapport fra Corporate Europe Observatory fra 2022 [3] påviste, hvordan DI i et tæt parløb med den forhenværende regering har påvirket beslutningsprocesserne om direktivet.

Vi har udvalgt fire case-historier om danske virksomheder, der understreger vigtigheden af en lovgivning. De skildrer også, hvorfor det er så afgørende, at Danmark optimerer lovgivningen for at gøre den endnu mere dækkende.



Case: PFA pension og TotalEnergies

Det er ingen hemmelighed, at danske pensionselskaber investerer i olie, kul og gas - altså fossil energi. PFA er sammen med Danica Pension det pensionselskab i Danmark, der investerer mest i olie-, gas- og kulindustrien[4].

En af de største mangler ved direktivet er, at de ikke inkluderer finansverdenen og investeringsfonde. PFA har blandt andet store investeringsporteføljer hos det franske energiselskab TotalEnergies SE.

TotalEnergies har taget del i at opbygge infrastruktur til at udvinde gas i Cabo Delgado-provinsen i det nordlige Mozambique, hvor man i 2010 opdagede store gasfelter i havet ud for kysten. Der er altså tale om omfattende offshore-aktiviteter.

Siden opdagelsen har provinsen været underlagt en blodig konflikt, hvor islamistiske grupper, lokalt militær og lejesoldater har været involveret. Det samme har energiselskaberne - blandt andet TotalEnergies [5].

Da gasfelterne blev fundet, og TotalEnergies sammen med virksomhederne ENI og Exxon Mobil gik i gang med at anlægge Afungi Park, hvorfra gas aktiviteterne skal foregå, blev store grupper af lokale beboere tvunget til at fraflytte området. Det var primært folk, der levede af fiskeri.

Dette skete med en såkaldt konsultationsproces hvor TotalEnergies mødte op med militæret som følge. Derfor turde ingen give deres uenighed til kende, og mange skrev under på en kompensationsaftale i et sprog, de ikke kunne læse eller forstå.







Afungi Park gas terminal. Foto: Justicia Ambiental!

Selvom befolkningen ikke turde give deres mening til kende, kunne Total sætte flueben ved, at de havde gennemført en lovlig konsultationsproces.

Eksemplet viser, at der i praksis ikke er mulighed for lokale til at sige nej til megaprojekter.

Uden ordentlig konsultation eller kompensation blev befolkningen rykket langt ind i landet, hvor de ikke længere har adgang til fiskeri og dermed deres levebrød.

Den ustabilitet og utilfredshed var med til at sætte skub i konflikten mellem de forskellige grupperinger.

Gasprojektet har haft fatale konsekvenser for dem, der bor i Cabo Delgado med over 700.000 internt fordrevne [6], men det har også sat alt på spil for natur og havmiljø i området. Et område, der er at finde på UNESCO's verdensarvsliste.

For slet ikke at tale om, hvordan brugen af gas er med til at sætte yderligere skub i klimaforandringerne og bryder med Parisaftalen. Mozambique er tilmed et af de mest udsatte lande i verden, når det kommer til klimaforandringer [7].

I pensionselskaberne mener man selv, at de gennem deres investeringer i den fossile sektor kan påvirke virksomheder som TotalEnergies i en bæredygtig retning. Men efter mange årtier med uoverstigelige konsekvenser for mennesker og klima klinger det hult.

Investeringsfonde er ikke dækket i EU-direktivet. Det vil altså stadig være muligt at støtte projekter, der bryder med menneskerettigheder og gør stor skade på miljø og klima, og endda profitere stort på det. Derfor bør et EU-direktiv indeholde en paragraf om finanssektoren og ansvarlige investeringer.



Foto: Canva

Case: Danske solceller risikerer at stamme fra tvangsarbejde i kinesiske fangelejrer

Solcellerne skyder frem på de danske tage og marker som en vigtig del af den grønne omstilling, som vi er så stolte af. Men måden solcellerne bliver fremstillet på er nærmere noget at skamme sig over.

For solcellerne indeholder med stor sandsynlighed råstoffer og materialer, der er udvundet og produceret i Xinjiang-provinsen i Kina, hvor tvangsarbejde, tortur og systematisk undertrykkelse af uighurerne og andre mindretalsbefolkninger finder sted gang på gang[8].

En stor del af råmaterialerne til solceller findes i Xinjiang-provinsen, hvor der benyttes tvangsarbejde af de indsatte i genopdragelseslejre.

I en rapport fra 2021 udarbejdet af en forskergruppe fra Sheffield Hallam University i England konkluderes det, at næsten hele Kinas solcelleindustri er baseret på tvangsarbejde[9].

Da Kina sidder på langt størstedelen af solcellemarkedet, betyder det, at hele verden er forsynet med solceller, der er produceret ved tvangsarbejde et sted i værdikæden.

Ej heller Danmark kan se sig fri for dette. De to største danske solcellevirksomheder, Better Energy og European Energy, får med stor sandsynlighed leveret solceller fra Xinjiang-provinsen.

Om Kinas solcelleindustri

- I 2019 var fire ud af fem solceller produceret i Kina, som sidder på størstedelen af markedet.
- 95 % af kinesiske solceller er primært baseret på polysilicium, der afgiver elektroner, når det udsættes for sollys.
- Ca. 45 % af verdens polysiliciumproducenter stammer fra Xinjiang. Ud over det stod Kina i 2020 for 30 % yderligere af verdens polysilicium.
- 'Producenterne af polysilicium i Xinjiang-regionen har alle oplyst, at de enten selv deltager i arbejdsprogrammer, der blandt andet indeholder tvangsarbejde og/eller får leveret råvarer fra virksomheder, der har gjort det.
- Det betyder i praksis, at der bliver benyttet tvangsarbejde i udvindingen af polysilicium overalt i Xinjiang.
- De to største solcellevirksomheder i Danmark er Better Energy, der i 2021 havde en omsætning på knap 1,6 milliarder kroner. European Energy omsatte for 1,4 milliarder kroner.
- De kinesiske virksomheder Trina Solar, Ja Solar og Risen Energy har dokumenterede aftaler om at købe materialer for virksomheder i Xinjiang, der bruger tvangsarbejde. Better Energys solcellepark i Tved på Fyn og European Energys anlæg i Sønderjyske Hjølderup har modtaget solceller fra en af de tre virksomheder.

Kilde: Danwatch og TV2

Begge virksomheder har solcelleanlæg i Danmark, der er bygget på solceller fra enten Trina Solar, Ja Solar eller Risen Energy, der alle har dokumenterede aftaler om at købe materialer fra virksomheder i Xinjiang.

Mens European Energy i 2022 anerkender risikoen, så stoler Better Energy på deres leverandører, når de siger, at der ingen råstoffer er fra Xinjiang i deres produkter.

Det er ikke tilstrækkeligt bare at stole på underleverandørens ord, når en virksomhed ikke kan fremskaffe den nødvendige dokumentation. Med EU-direktivet bliver det lovpligtigt at skaffe den type dokumentation, ellers må virksomheden finde en underleverandør, der kan.

Solcellernes skyggeside

Ingen kan levere solceller til så lav en pris som Kina, men de lave solcellepriser kommer med en stor menneskelig pris.

Tortur, tvangsarbejde og indoktrinerende undervisning om Kina og kommunismen.

Det blev den nye hverdag for kasakheren Erbagyt Otarbai, da han fra den ene dag til den anden blev fængslet for at have WhatsApp installeret på sin telefon[10].

Da han spurgte, hvad han gjorde sig skyldig i, fik han tæsk. Fire vagter sparkede ham og slog ham med gummistave.

På et tidspunkt blev han sendt i arbejdslejr på en fabrik og pludselig en dag, blev han løsladt uden varsel. Han bor nu i England som politisk flygtning uden sine forældre og sine børn. Alt sammen, fordi han havde en ikkekinesisk app installeret på sin telefon.

Det er ikke kun indsatte i fængslerne og genopdragelseslejrene, der bliver sendt i tvangsarbejde. I et år var folkeskolelærer Qualbinur Sidik tvunget til at undervise i to af Xinjiang-provinsens genopdragelseslejre. Her så hun kvinder bløde ihjel og hørte om vagternes systematiske tortur og gruppevoldtægter[11].

Efter et år som underviser i genopdragelseslejren modtog hun et opkald. Hun skulle på hospitalet og tvangssteriliseres, også selvom hun i en alder af 49 år ikke nærede ønske om at få flere børn.

Som belønning for sterilisationen fik Qualbinur et stempel i passet og lov til at rejse. Hun rejste fra Kina for at besøge sin datter i Holland, men vendte aldrig tilbage.

I dag lever hun i skjul og uden kontakt til sin mand, der er uighur og aldrig kan forlade Kina. Sidste gang hun hørte fra ham, fortalte han, at han var blevet tortureret af det kinesiske politi.

Skæbnerne fra genopdragelseslejrene er mange og frygtelige, og europæiske virksomheder har et ansvar for ikke at skabe profit på bekostning af andre menneskers ulykke.



Case: Bestseller bliver rigere, mens syerskernes løn bliver mindre værd

I 2022 fik Bestseller et rekordstort overskud på 5,1 milliarder kroner. Samtidig blev syerskerne på deres fabrikker i Myanmar betalt helt ned til 12 kroner om dagen. En løn, hvis værdi er halveret efter militærkuppet i 2021[12].

Kuppet fik burmeserne til at strejke i protest og internationale investorer til at trække sig fra landet som sanktion. Det fik Myanmar's økonomi til at skrumpede med 18 procent i 2021.

Dermed kommer Bestsellers rekordstore overskud dels fra et blodigt militærkup, hvor 1.500 personer blev dræbt og 11.000 fængslet. Det mener organisationen Workers Right.

Virksomheder skal ikke tjene penge på en undertrykt befolknings underbetalte arbejde. Direktivet kan sætte en stopper for, at europæiske virksomheder kan udnytte konflikter til at opnå billig arbejdskraft.

Bonus til Bestseller

Efter kun fem år med en demokratisk valgt leder, overtog militæret magten ved et kup den 1. februar 2021.

Siden da er den økonomiske fremgang på kraftigt tilbagetog, millioner af burmeser er tilbage i absolut fattigdom, og lokale borgerkrige er brudt ud. Ifølge en dataanalyse fra Acleds har omtrent 12.000 mennesker mistet livet som følge af den politiske vold efter militærkuppet.

Med rekordoverskuddet lovede Bestsellers direktør en bonus til alle sine ansatte "uanset om man er designer, butiksansat, tech-ekspert eller arbejder med logistik"[13].

Hvor er bonussen til plantageejerne, der høster bomulden? Eller til tøjets syersker? Det er blevet billigere for Bestseller og andre virksomheder at få syet tøj i Myanmar. Derfor bør Bestseller som minimum hæve lønnen til de syersker, der producerer Bestsellers varer.

Umiddelbart efter militærkuppet i Myanmar meddelte Bestseller, at de ville trappe ned og ikke placere nye ordrer i landet. I maj 2021 havde Bestseller 36 leverandører. I oktober 2022 havde de 25.

Case: Mærsk slækker på arbejdsforhold for ansatte i Liberia

Siden 2010 har Mærsk's havnevirksomhed APM Terminals haft eneansvaret for havnedriften i Liberias hovedstad Monrovia. Næsten lige så længe har de ansatte ved havnen beskyldt det danske rederi for at snyde med lønnen, ignorere arbejdsmiljøloven og true aktive medlemmer i fagforening[14].



Denne tiltagende konflikt blev i 2022 dækket af Ekstra Bladet og Danwatch, der blandt andet fremviste ansættelsesbreve, lønsedler og retsdokumenter, der bakkede op om beskyldningerne. En måned senere indgik Mærsk et forlig med fagforeningen Dock Workers Union of Liberia. Havnearbejderne fik en lønforhøjelse på 8,33 procent[15].

Efter en uge med dårlig omtale i den danske presse gav Mærsk den indrømmelse, som havnearbejderne har kæmpet for i årevis.

Det må ikke være op til mediedækningen, om virksomheder overholder arbejdsloven. Det ansvar skal ligge på virksomhederne selv. En lov om due diligence skal gennem direktivet sikre, at virksomhederne bliver sanktioneret, når de ikke overholder lovgivningen.



Foto: Canva

Stenlunger og sygeforsikring

Havnearbejderne fik deres lønforhøjelse, der dækker det beløb, de angiveligt er blevet snydt for i årevis. Der er dog mange andre udfordringer på havnen i Monrovia.

Cementstøv er blandt andet et problem, da en af havnens største kunder er cementvirksomheden Cemenci. Hver uge leverer de cement i pulverform til havnen, og støvet spreder sig voldsomt, når havnearbejderne læsser det af. Så voldsomt, at støvet sætter sig i øjne, næse og lunger[16].

På sigt kan cementstøvet føre til bronkitis eller/og uhelbredelige stenlunger, og havnearbejderne oplever ikke, at sikkerhedsudstyret giver tilstrækkeligt værn mod det skadelige pulver.

En 34-årig mekaniker ved navn Momo Sambola fortæller, hvordan han får udleveret et enkelt mundbind om dagen. For at være tilstrækkeligt beskyttet kræver det en omsluttende helmaske og sikkerhedsbriller[17]

Alexander Vinton er som kranfører på havnen siden 2011 blevet påvirket af cementstøvet. Forgæves søgte han hjælp hos en klinik, som var dækket af sundhedsforsikringen. Han fik lidt smertestillende, men hvis han ville undersøges eller behandles måtte han søge til et hospital, men det blev ikke dækket af forsikringen.[18]

I 2021 udviste Arbejdsministeriet bekymring for medarbejdernes sundhedsforsikring og bad APM Terminals Liberia om at skaffe en



Foto: Canva

"tilfredsstillende" sundhedsforsikring indenfor 60 dage. Det var dog først et år senere og efter at Danwatch og Ekstra Bladet havde skrevet om anklagerne, at Mærsk tegnede en ny og mere dækkende sundhedsforsikring.

Mærsk ville aldrig sløse med sikkerhedsudstyret i Danmark. De ville også sørge for en dækkende sygebehandling og ordentlig løn.

Hvorfor er virkeligheden anderledes i Liberia? Hvorfor bliver deres arbejdstagerrettigheder negligeret?

Et direktiv skal forhindre, at europæiske selskaber agerer anderledes i Det Globale Syd, end de ville gøre herhjemme.

Anbefalinger

Historierne fra Liberia, Myanmar, Kina og Mozambique illustrerer alle, hvorfor EU-direktivet er nødvendigt, også i en dansk kontekst. Vi har udpeget seks anbefalinger, som vi mener er særligt vigtige at tage højde for i det endelige direktiv. Som minimum bør Folketinget inddrage dem i den danske lov, når direktivet implementeres.

EU-direktivet om virksomheders due diligence og bæredygtighed, har potentialet til at styrke europæiske virksomheders indsats for menneskerettigheder, klima og miljø. Det kræver dog at medlemsstaterne i EU tør være ambitiøse på civilsamfundet og erhvervslivets vegne.

Danmark har råd til at skabe en endnu mere dækkende lovgivning og tage et ekstra stort skridt for at skabe en ambitiøs lov. Vores seks anbefalinger er et solidt udgangspunkt.



1. Bedre vilkår for civile i retssystemet

Der er ikke tilstrækkelig retssikkerhed, når civilbefolkninger vil sagsøge europæiske virksomheder for eksempelvis at have skadet deres nærmiljø. Det er nemlig for vanskeligt at bevise i retten, at en virksomhed har brudt loven. Særligt, fordi der kræves bevismateriale, som er svært tilgængeligt for mange i små lokalsamfund. Dette skyldes især, at det ofte er virksomhederne selv der ligger inde med bevisbyrden som en del af deres forretningshemmeligheder.

Direktivet bør sikre en retfærdig fordeling af bevisbyrden, en længere forældelsesfrist for at rejse erstatningskrav og adgang til kollektive klagemekanismer. Det skal eksempelvis være muligt for civilsamfundsorganisationer og fagforeninger at anlægge søgsmål på vegne af ofre. Desuden bør EU's medlemslande yde støtte til sagsøgere.

2. Loven skal dække over alle menneskerettigheder og miljøstandarder

Direktivet indeholder en begrænset liste over de menneskerettigheder, der ikke må krænkes. Der kan altså være menneskerettigheder, som ikke står på listen, og som derfor ikke bliver dækket af lovgivningen.

Det er mere hensigtsmæssigt, hvis lovgivningen helt undlader at definere, hvilke menneskerettigheder lovgivningen dækker. Den bør alligevel dække dem alle, og der findes allerede en menneskerettighedserklæring, der afgør, hvad der skal til for at bryde menneskerettigheder, såfremt nogen kunne være i tvivl.

Det samme gælder den yderst afgrænsede liste over miljøpåvirkninger. Her er det heller ikke alle miljøskader, der i praksis bliver dækket af lovgivningen, da listen er for begrænset.

Dette lovgivningsmæssige hul skal udfyldes ved udtrykkeligt at tage sigte på alle mulige former for miljøskader, uanset om de har direkte konsekvenser for menneskerettighederne eller ej.

3. Dæk hele værdikæden - også de kortvarige forbindelser

Direktivet dækker kun såkaldte "etablerede forretningsforbindelser". Det betyder, at en virksomhed ikke skal føre rettidig omhu, hvis kontrakten med en underleverandør er kortvarig, midlertidig eller ustabil.

Dermed kan der være uopdagede brud på menneskerettigheder eller miljøskader i en virksomheds værdikæde. Derudover vil det skabe incitament for virksomhederne til at skifte leverandører mere regelmæssigt.

Direktivet bør vende tilbage til FN- og OECD-standarden og vedtage en due diligence-tilgang på grundlag af alvor og sandsynlighed og ikke baseret på varighed.

4. Due diligence skal være under generelle forpligtelser

Forslaget fastlægger generelle forpligtelser, der skal forebygge eller afbøde skader i virksomhedernes værdikæder. Der bliver lagt meget vægt på, at forpligtelserne skal overholdes gennem 'kontraktlige garantier' mellem virksomheder og deres leverandører.

Erfaring fra den praksis har vist, at den type kontrakter ikke medfører andet, end at virksomhederne kan sætte hak på deres to-do-liste over krav, de skal opfylde i forretningsrelationer.

Derfor skal due diligence skrives ind under de generelle forpligtelser i det endelige direktiv, så det ikke bliver op til virksomhederne at definere det gennem deres kontrakter.

5. Skader på klimaet skal indgå eksplicit

Direktivforslaget dækker over miljøpåvirkninger, som virksomhederne gennem rettidig omhu skal undgå. Men udledning af drivhusgasser gælder ikke som miljøpåvirkning. Det bør nævnes helt eksplicit i direktivet, at virksomheder også skal identificere og afbøde påvirkninger på klimaet.

Desuden kræver EU i direktivet kun, at virksomheder vedtager en omstillingsplan, og det er utilstrækkeligt. I stedet bør alle virksomheder have konkrete forpligtigelser til både at udvikle og gennemføre en effektiv omstillingsplan, der er i overensstemmelse med Parisaftalen. Forpligtigelser, der skal kunne håndhæves af domstole og offentlige myndigheder

6. Skal gælde alle virksomheder uanset størrelse

Selvom direktivforslaget omfatter både EU-virksomheder og virksomheder fra tredjelande, der opererer i EU, er det alligevel ikke alle europæiske og transnationale virksomheder, der dækkes af direktivet. Kun kategorien "meget store virksomheder" skal følge direktivets regler. Det vil sige, at 99 % af alle virksomheder i EU ikke vil være omfattet. Derfor lever direktivet ikke op til de generelle FN- og OECD standarder, der gælder alle virksomheder med udgangspunkt i deres størrelse og kapacitet.

En virksomhed vil kun blive dækket, såfremt

- Virksomheden har mere end 500 ansatte og en global nettoomsætning på 150 millioner euro
- Virksomheden har mere end 250 ansatte, en global nettoomsætning på 40 millioner kroner, og hvis mindst halvdelen af omsætningen stammer fra højrisikosektorer som tekstil, landbrug, fiskeri og fødevarerproduktion.

Som det ser ud nu er finans- og investeringsektoren heller ikke medtaget i direktivet. Det er dog afgørende, at investorer også bliver underlagt direktivet, for at sikre at de også investere i virksomheder der lever op til direktivets standarder.

Kilder

[1] EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV om virksomhedernes due diligence i forbindelse med bæredygtighed og om ændring af direktiv (EU) 2019/1937

[2] European Coalition for Corporate Justice, 2022: "European Commission's proposal for a directive on Corporate Sustainability Due Diligence- A comprehensive analysis

[3] Corporate Europe Observatory, 2022: "INSIDE JOB: How business lobbyists used the Commission's scrutiny procedures to weaken human rights and environmental legislation."

[4] Mellemløbeligt Samvirke, 2022 "Den danske pensionssektors klimasvigt — fossile investeringer for 46 milliarder kroner" Joachim Katstrup

[5] Dansk Institut for Internationale Studier, 2022 "Gassens forbandelse i Mozambique – en historie til advarsel om et land i frit fald" Helene Maria Kyed

[6] UN News, 2022 "Mozambique: Thousands continue to flee violence in Cabo Delgado"

[7] The Wire, 2022 "Oil and Gas Multinational TOTAL Is Making a Mess in Mozambique" Ilham Rawoot

[8] Danwatch, 2022 "Soleventyrets skyggeside: Dansk solenergi kan være bygget på kinesisk tvangsarbejde" af Charlotte Aagaard, Sandra Blenner Rasmussen

[9] Sheffield Hallam University 2021: In Broad Daylight: Uyghur Forced Labour and Global Solar Supply Chains

[10] Danwatch, 2022 "Engang tæskede de mig, fordi jeg spurgte dem, hvad jeg havde gjort mig skyldig i" Sandra Blenner Rasmussen

[11] Danwatch, 2022 "Det er min pligt at fortælle omverdenen om, hvad der foregår i Xinjiang.." Sandra Blenner Rasmussen

[12] Danwatch, 2022 "Bestseller har fem milliarder i overskud. Anklages for at tjene på militærkup" - Charlotte Aagaard

[13] Finans.dk, 2022 "Bestseller uddeler ekstra månedsløn som bonus midt i energikrisen"
Jesper Olesen

[14] Danwatch, 2022 "Mærsk-ansatte i Liberia arbejder under stærkt problematiske forhold"
Oscar Rothstein

[15] Ekstra Bladet, 2022 "Efter afsløringer: Nu får Mærsk-medarbejdere lønforhøjelse", Peter
Jeppesen

[16] Danwatch, 2022 "Støvet er alle vegne. I min næse, i mit spyt og i mine øjne" Oscar
Rothstein

[17] Danwatch, 2022 "Mærsk-ansatte i Liberia arbejder under stærkt problematiske forhold"
Oscar Rothstein

[18] Danwatch, 2022 "Efter kritik og politisk påbud: Mærsk ændrer sundhedsforsikringen for
medarbejdere i Liberia" Oscar Rothstein

Om NOAH:

Grænserne for Jordens bæreevne er allerede væsentligt overskredet. Det globale Nord bruger og har historisk brugt flest ressourcer og bærer hovedansvaret for miljøødelæggelserne og den globale opvarmning. En bæredygtig omstilling af lokale og globale produktions-, transport- og forbrugsmønstre er nødvendig, hvis alle nutidige og fremtidige generationer skal have lige adgang til Jordens ressourcer, uden at miljøet overbelastes. NOAH kæmper for en retfærdig og bæredygtig verden, hvor beslutningerne bliver taget demokratisk. Vi kæmper for miljøretfærdighed. NOAH er det danske medlem af det største internationale netværk af miljøorganisationer, Friends of the Earth.



 NOAH

**JUSTICE IS
EVERYBODY'S
BUSINESS.**